

Särskilt stöd i grundskolan

Från och med hösten 2012 samlar Skolverket in statistik om särskilt stöd i grundskolan med mätdatum den 15 oktober. Uppgifterna ingår i den officiella statistiken om elever i grundskolan och avser antal elever med åtgärdsprogram, antal elever som har särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp, antal elever med anpassad studiegång och antal elever med studiehandledning på modersmålet. Statistiken är insamlad på gruppnivå med fördelning på kön och årskurs per skolenhet.

”Det är skolans uppgift att skapa förutsättningar för alla elever att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. I detta ligger att skolan har ett kompensatoriskt uppdrag. Utbildningen ska ta hänsyn till alla elevers olika behov, där en strävan ska vara att uppväga skillnader i deras förutsättningar.”¹

---

¹ Skolverkets allmänna råd ”Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd” med hänvisningar till 1 kap. 4 § respektive 3 kap. 3 § skollagen respektive regeringens proposition, Den nya skollagen – förkunskap, valfrihet och trygghet, 2009/10:165, sid. 221.

PM

2 (9)

Dnr 71-2013:28

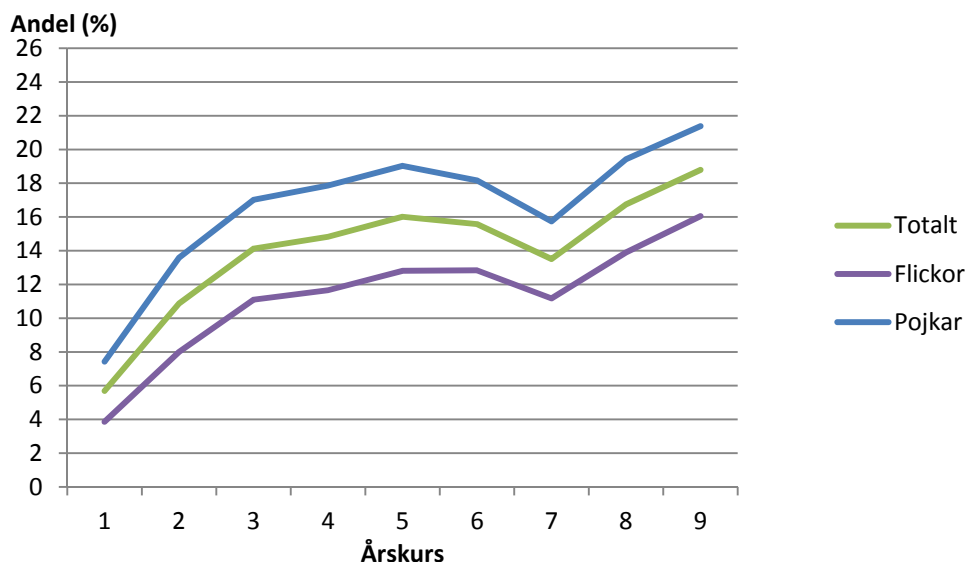
Åtgärdsprogram

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd då eleven riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Av programmet ska framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Åtgärdsprogrammen är arbetsredskap för att stödja elever i behov av särskilt stöd. Samtidigt utgör den skriftlig dokumentation av behovet av stöd och vilka stödåtgärder som ska vidtas.

Nästan 14 procent av eleverna i grundskolan har ett åtgärdsprogram. Det är vanligare att pojkar har ett åtgärdsprogram jämfört med flickor. Andelen elever med åtgärdsprogram ökar från årskurs 1 till 5. Därefter sker en minskning fram till årskurs 7 för att sedan åter öka fram till årskurs 9. Andelen elever med åtgärdsprogram är som högst i årskurs 9 där 21 procent av pojkarna och 16 procent av flickorna har ett åtgärdsprogram.

Diagram 1 Andel (%) elever i grundskolan som har åtgärdsprogram, per årskurs totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2012/13

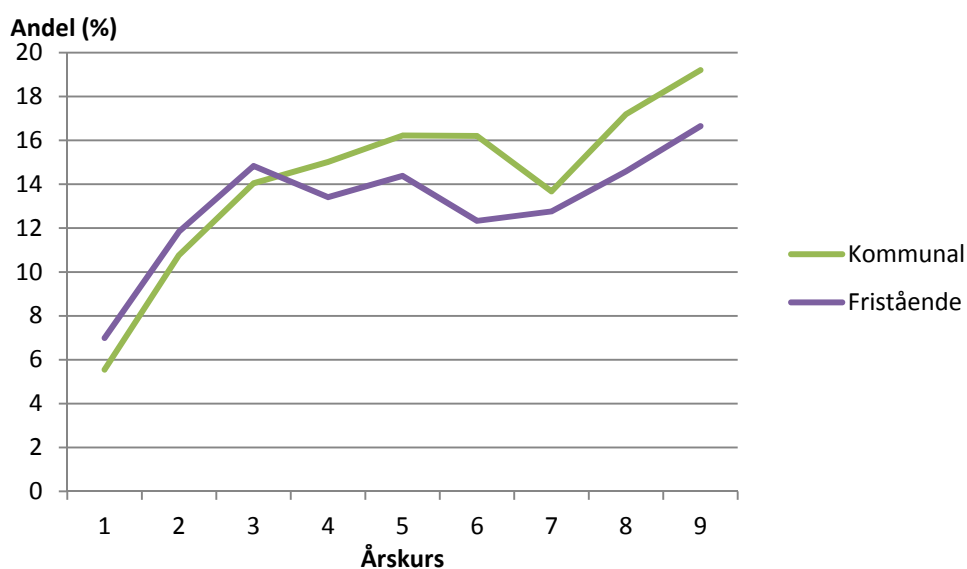

Nedgången av andel elever med åtgärdsprogram mellan årskurs 5 och 6 sker i fristående skolor medan nedgången mellan årskurs 6 och 7 sker i kommunala grundskolor. Eftersom denna statistik inte är insamlad på individnivå går det inte att följa enskilda elever och inte heller att studera vad som händer när enskilda elever byter skola.

Övergångar skiljer sig mellan skolenheter beroende av hur huvudmännen väljer att organisera skolenheternas årskurssammansättningar. Läsåret 2012/13 gick 38 procent av eleverna i årskurs 6 i skolenheter där årskurs 6 var den högsta årskursen. För elever som gick i skolenheter med kommunal huvudman var motsvarande 42 procent och för elever i skolenheter med fristående huvudman 8 procent. Genomgående kan utläsas i statistiken att elever med åtgärdsprogram, särskild undervisningsgrupp samt anpassad studiegång överlag är ovanligare i skolor med årskurssammansättningarna 1–3 respektive 1–5.

Nedgångarna i andelen elever med åtgärdsprogram mellan årskurs 6 och 7 kan bero på att dokumentationen om eleverna inte följer med elever vid byten av skolenhet och huvudmän så att elevernas behov av stöd behöver återupptäckas. Andelen elever med åtgärdsprogram ökar i de senare årskurserna då slutbetyg ska sättas.

Diagram 2 Andel (%) elever i grundskolan som har åtgärdsprogram per årskurs fördelat på huvudman läsåret 2012/13

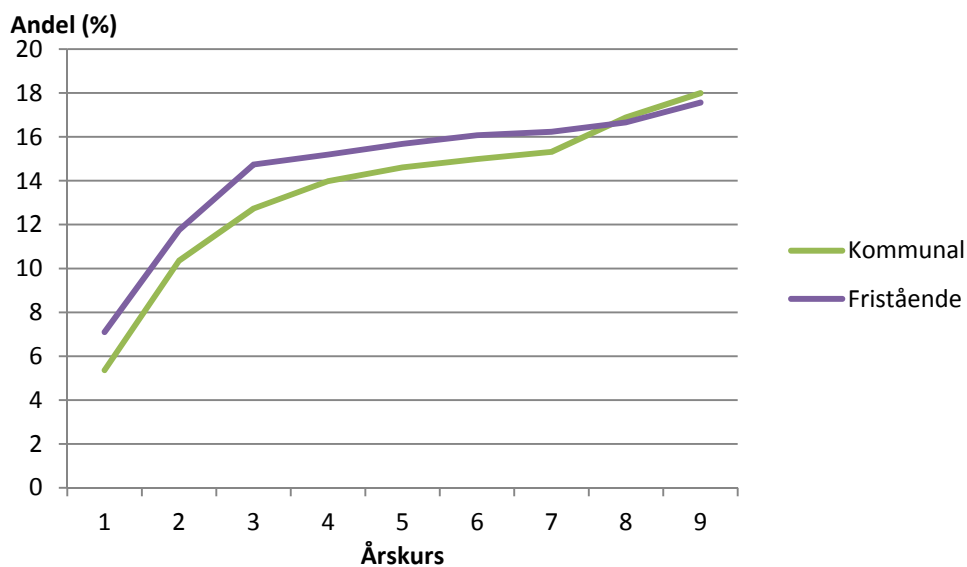

PM

4 (9)
Dnr 71-2013:28

Av eleverna i grundskolan går 27 procent i en skolenhet med årskurserna 1–9. Denna sammansättning är vanligare i fristående skolenheter där 52 procent av eleverna går i en enhet med årskurs 1–9 jämfört med 23 procent av eleverna i kommunala skolor. I skolenheter med alla grundskolans årskurser är utbildningen troligtvis mer sammanhållen och överlämningar av elever mellan skolenheter inte lika vanlig och där återfinns heller inte mönstret att andelen elever med åtgärdsprogram sjunker i en årskurs för att öka i nästa. Diagram 3 nedan visar andel elever med åtgärdsprogram per årskurs för skolenheter med årskurserna 1–9 fördelat på huvudman.

Diagram 3 Andel (%) elever i grundskolor med årskurs 1-9 som har åtgärdsprogram, per årskurs totalt samt fördelat på huvudman läsåret 2012/13

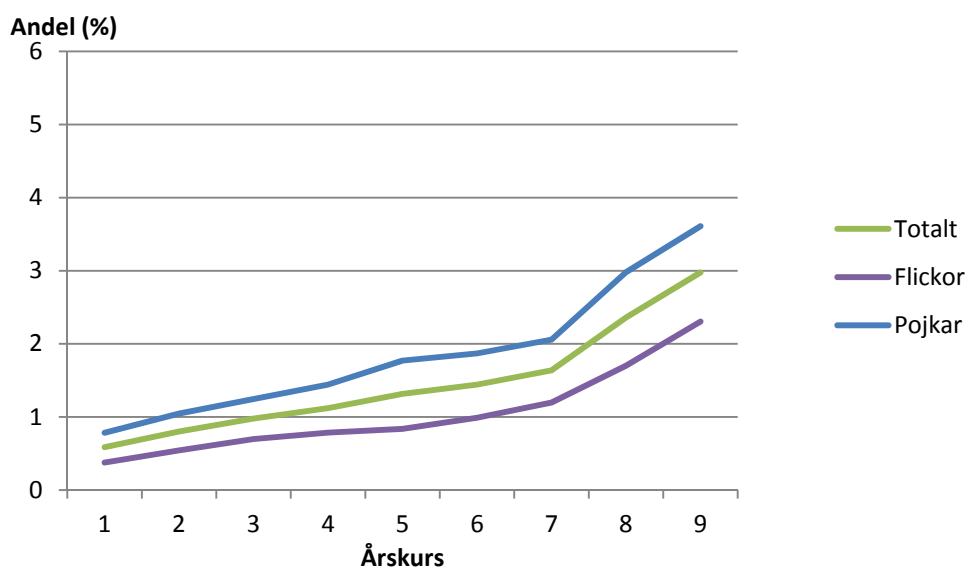

Särskild undervisningsgrupp

Särskilt stöd ska enligt skollagen som huvudregel ges inom den elevgrupp som eleven normalt tillhör. Om det finns *särskilda skäl* får ett beslut om åtgärdsprogram innebära att särskilt stöd ges utanför den grupp som eleven normalt hör till enskilt eller i grupp, så kallad särskild undervisningsgrupp. Det avgörande för om åtgärden ska betraktas som en placering i särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning handlar framför allt om hur långvarig och omfattande placeringen är.²

Totalt får 1,4 procent av eleverna i grundskolan stöd i en särskild undervisningsgrupp. Det är vanligare att pojkar jämfört med flickor får stöd i en sådan grupp. I diagrammet nedan visas att åtgärden blir vanligare ju högre upp i årskurserna eleverna kommer. I årskurs 8 och 9 sker en större ökning av andelen elever i särskild undervisningsgrupp jämfört tidigare årskurser. I årskurs 9 får 3,6 procent av pojkarna och 2,3 procent av flickorna stöd i en särskild undervisningsgrupp.

Diagram 4 Andel (%) elever i grundskolan med särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp, per årskurs totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2012/13

² Skolverkets Allmänna råd (2013), Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd.

PM

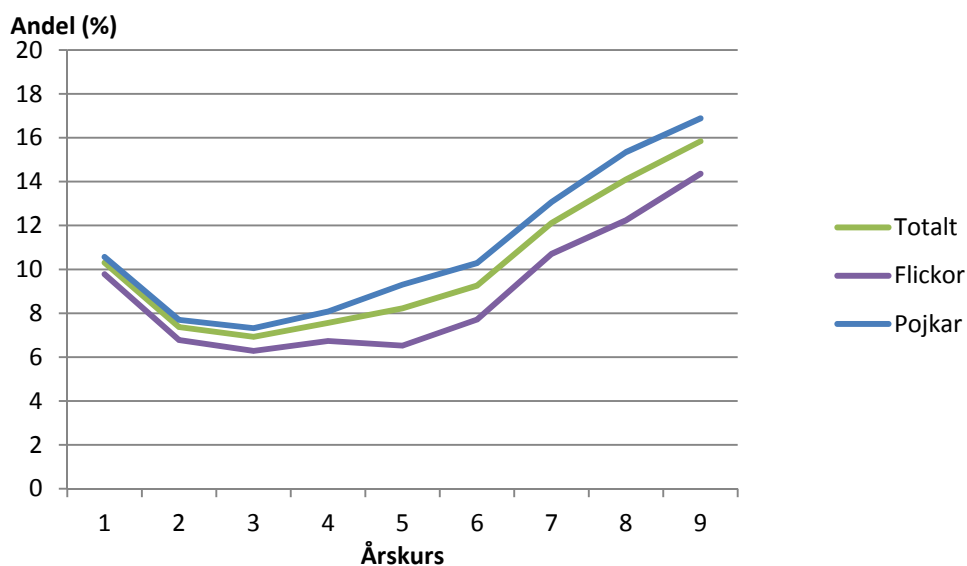
6 (9)

Dnr 71-2013:28

En något högre andel elever i kommunala skolor än i fristående skolor får stöd i en särskild undervisningsgrupp, 1,5 jämfört med 1,3 procent. Mönstret med en högre andel pojkar än flickor placerade i särskild undervisningsgrupp och en högre andel i grundskolans senare årskurser är oberoende av huvudman.

Diagrammet nedan visar andel elever som får stöd i särskild undervisningsgrupp i förhållande till antal elever med åtgärdsprogram. I årskurs 1 får 10 procent av eleverna med åtgärdsprogram särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp. Andelen elever i särskild undervisningsgrupp av eleverna med åtgärdsprogram sjunker i årskurs 2 och 3. Detta innebär att när ytterligare elever i behov av särskilt stöd upptäcks i årskurs 2 och 3 ges stödet relativt sett mer i andra former än i särskild undervisningsgrupp. Från och med årskurs 4 och i högre årskurser ökar andelen med stödformen bland de elever som har särskilt stöd. Av eleverna med åtgärdsprogram i årskurs 9 har 14,4 procent av flickorna och 16,9 procent av pojkarna stöd i särskild undervisningsgrupp.

Diagram 5 Andel (%) elever i grundskolan med särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp i förhållande till antal elever med åtgärdsprogram, per årskurs totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2012/13

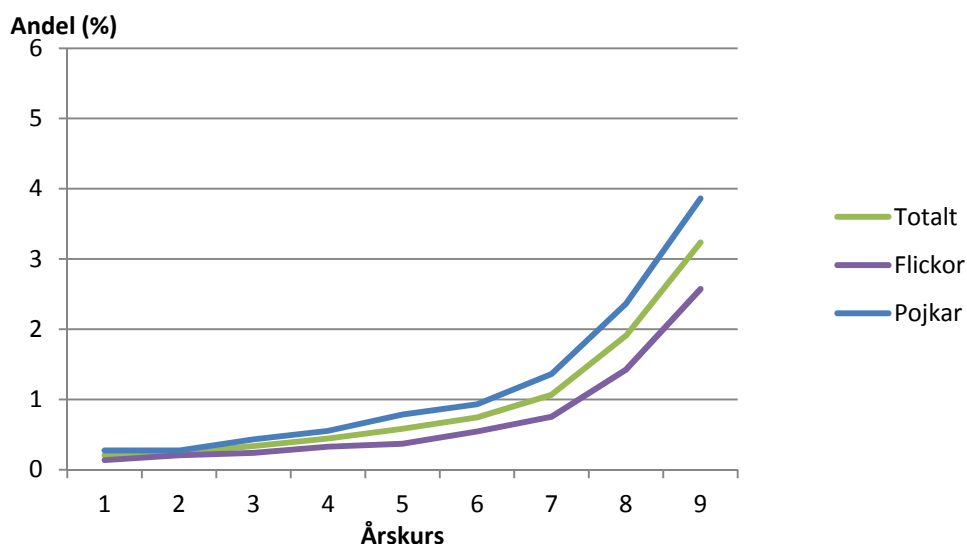

Anpassad studiegång

Om det särskilda stödet inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Ett beslut om anpassad studiegång behöver föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning och utan behörighet till gymnasieskolans nationella program.³

Andelen elever i grundskolan som har anpassad studiegång uppgår till knappt 1 procent av samtliga elever. Även andelen elever med denna stödform tilltar från årskurs 1 till årskurs 9, från 0,2 procent till 3,2 procent. Andelen pojkar som har anpassad studiegång är även här något högre än andelen flickor.

Diagram 6 Andel (%) elever i grundskolan med anpassad studiegång, per årskurs totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2012/13

³ Ibid

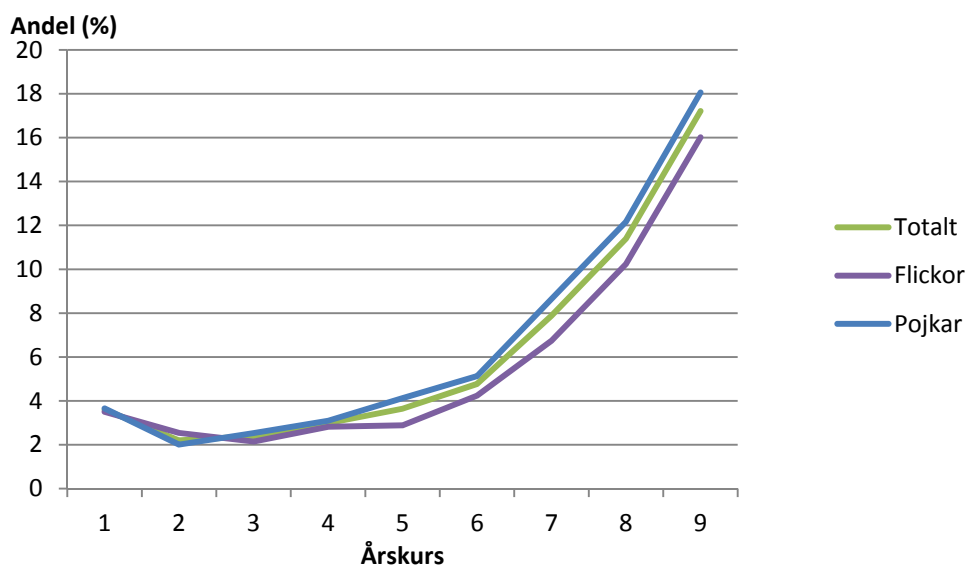
PM

8 (9)

Dnr 71-2013:28

Av alla elever med åtgärdsprogram har totalt 7 procent anpassad studiegång. Även här kan man se att anpassad studiegång är en stödform som minskar mellan årskurs 1 och 2 och som sedan tilltar i de högre årskurserna. I årskurs 2 är det drygt 2 procent av eleverna med åtgärdsprogram som har anpassad studiegång, i årskurs 6 är andelen uppe i nästan 5 procent. I årskurs 9 är det 18 procent av pojkarna och 16 procent av flickorna med åtgärdsprogram som även har anpassad studiegång.

Diagram 7 Andel (%) elever i grundskolan med anpassad studiegång i förhållande till antal elever med åtgärdsprogram, per årskurs totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2012/13

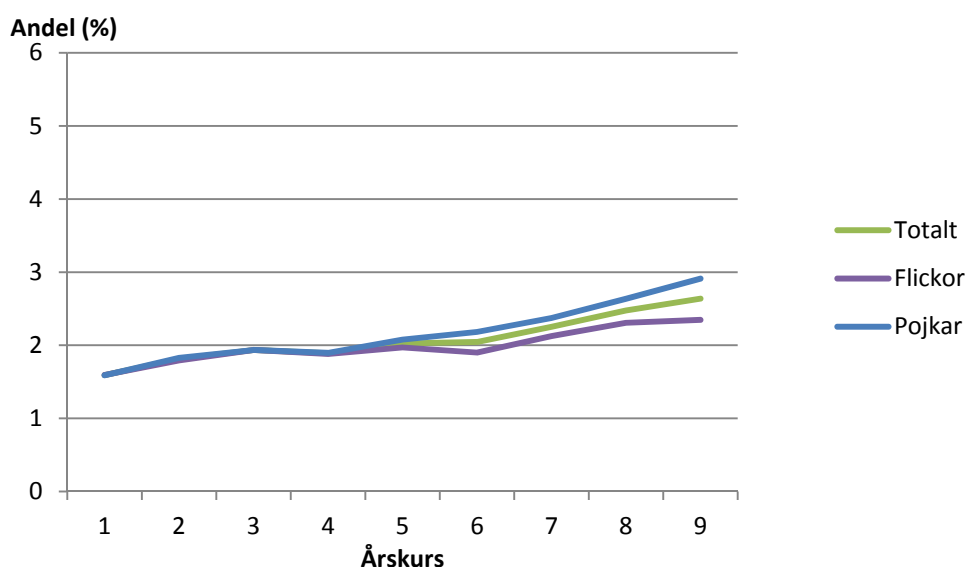
Studiehandledning på modersmålet

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det.

En elev som ska erbjudas modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet får ges studiehandledning på det språket i stället för på modersmålet, om det finns särskilda skäl.⁴

2,1 procent av eleverna i grundskolan har studiehandledning på modersmålet. Andel elever med studiehandledning tilltar något i grundskolans högre årskurser. Fram till årskurs 4 är det en lika stor andel flickor som pojkar som har handledning på modersmålet. Från och med årskurs 5 ökar andel pojkar i högre utsträckning än flickor.

Diagram 8 Andel (%) elever i grundskolan med studiehandledning på modersmålet, per årskurs totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2012/13

⁴ Studiehandledning på modersmålet regleras i 5 kap. 4 § skolförordningen